

In memoriam Kastaly Beatrix

1942–2024

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy volt kollégánk, osztályvezetőnk, a könyv- és papírrestaurátor-képzés elindítója Kastaly Beatrix méltósággal viselt hosszan tartó súlyos betegség után elhunyt.

Emlékezzünk rá hosszú és gazdag szakmai életútjának felidézésével, ami összefonódik az Országos Széchényi Könyvtár történetével is.

Bea a Szilágyi Erzsébet Leánygimnáziumban érettségizett. Sok minden érdekelte a rajzolástól a földrajzon, útleírásokon, építészetten, fotózáson át az iparművészet minden ágáig, valamint természetesen a könyvek, amiket nem csak olvasni szeretett, hanem a megjelenésük is érdekelte. Így kitanulta a könyvkötő szakmát, majd 1963-ban a Széchényi Könyvtár akkor létrehozott könyvjavító műhelyébe nyert felvételt. Ekkor kezdődött Bea állományvédelmi pályafutása. Munka mellett elvégezte az ELTE Bölcsészettudományi Karán a magyar-könyvtár szakot, majd kémia-tanári diplomát is szerzett.

1971-ben ösztöndíjjal a római Gallo-intézetben és a Firenzei Nemzeti Könyvtárban ismerkedett azokkal a területekkel, ahol a kémiai ismeretek alkalmazhatóak a restaurálásban. Az első tanulmányutat sok másik követte, s a tapasztalatokat Bea itthon kamatoztatta, először mint csoportvezető, majd 1979-től mint a Hírlap-állományvédelmi osztály vezetője.

1973-ban költözött az általa vezetett restauráló csoport a Hold utcai műhelybe, ahol kiteljesedhetett a kutatómunka is, amit Bea a restaurálásban felhasznált anyagok, módszerek vizsgálatának, továbbfejlesztésének szentelt. Előtérbe került az újságpapírok savtartalmát közömbösítő eljárások hatásvizsgálata, valamint ennek eredményeként a legjobb módszer kiválasztása. Ezzel párhuzamosan dolgozott a könyvtár savas papír-állományának megmentésén, a tömeges savtalanítás lehetőségének megteremtésén.

A hetvenes években egyre nagyobb teret kapott a könyv- és papírrestaurálás a nemzetközi

szakirodalomban. Az akkori lehetőségek szerint, Bea a szocialista országokkal kötött csereegyezményt kihasználva tartotta a kapcsolatot a kollégákkal, valamint nemzetközi konferenciákon gyűjtötte a tapasztalatokat. A nyolcvanas-kilencvenes években már könnyebb volt a külföldi tanulmányutakon és konferenciákon a részvétel, így Bea nemzetközileg is elismert szakemberré vált. Foglalkozott az időálló papír előállításával, aminek célja az olyan tartós papír létrehozása volt, amely nyomtatásra alkalmas és több száz évig fennmarad. A kísérletek sikeresek voltak, de a papír használatának bevezetésére anyagi okokból nem került sor, pedig nagyban megkönnyítette volna a könyvtárak archiválási problémáit.

Bea mindig a tanulás, az új ismeretek elsajátítása, az új módszerek kipróbálása mellett állt, és kollégáit is erre sarkallta. Ez vezetett oda, hogy megszervezte és elindította Magyarországon a papír- és könyvrestaurátorok szakmai képzését 1981-ben.

Kezdetben a Török Pál utcai Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola adott helyet az akkor

még kétéves tanfolyamnak. 1994-től a könyv- és papírrestaurálás a közoktatási jegyzékben szereplő szakma lett, a szakképzés háromévesé és felsőfokúvá vált, amely teljes mértékben az OSZK-ban folyt. A kezdeteknél a legnehezebb feladat a tanmenet megfelelő összeállítása volt, amit Bea a levéltárak, könyvtárak, múzeumok igényeinek megfelelően, a nemzetközi tapasztalatok felhasználásával végzett. Időbe telt a szakmához tartozó speciális tudású szakemberek felkutatása is, akik részt vehetnek az oktatásban. Bea nemcsak szervezi a képzést, hanem oktatóként is részt vesz benne, tanítja a kémiai és állományvédelmi alapismereteket, a papír, a ragasztók, a műanyagok anyagismeretét. Áldozatkész munkájának eredményeképpen 2011-ig mintegy másfélszáz széles látókörű, művészettörténeti, könyvtörténeti, technikatörténeti, kémiai ismeretekkel rendelkező szakember végezte el az iskolát. A képzés magas színvonala külföldön is keresetté tette az itt végzett hallgatókat.

Bea oktatott a Képzőművészeti Egyetem tárgy-restaurátor szakán is papír anyagismeretet és anyagvizsgálatot, valamint a könyvtárosoknak szervezett állományvédelmi tanfolyamokon. Nagyrészt írója vagy társszerzője, valamint szerkesztője volt a Könyv- és papírrestaurátor tanfolyam jegyzeteinek, amelyek 1991-ben jelentek meg először. Ezek a füzetek az országban minden könyvrestaurátor polcán fellelhetőek, ez jelenti az alap szakirodalmat e szakma részére. A folyton újabb ismeretekkel kibővített sorozat végül 24 füzetből áll, és a második kiadását is megérte a Nemzeti Kulturális Alapprogram támogatásával.

Bea szerkesztette az ötnyelvű könyv- és papírrestaurálási szótárt, ami az idegen szakirodalom használatát nagyban megkönnyíti.

1986-ban jelent meg a Könyvtári állományvédelme és megóvása című könyv az OSZK kiadásában, amelyben Bea a könyvtárosok figyelmét kívánta felhívni a helyes viselkedésre állományuk védelmében. Ez folytatódott később a Könyvtárosok kézikönyvének negyedik kötetében, amelyben társszerzőként írta a könyvtári állomány védelméről szóló fejezetet.

Bea a nyolcvanas évektől tagja volt a Magyar Könyvtárosok Egyesületének. A rendezvényeken tartott előadásaival hozzájárult a könyvtárosok állományvédelmi szemléletének meghonosításához, ismereteik gyarapításához. Nemzetközi elismerésként 1993-ban az IFLA (Könyvtári Egyesületek és Szervezetek Nemzetközi Szövetsége) Állományvédelmi és Restaurálási szekciójának elnökévé választották. 2003-ban MKE emlékérmet kapott.

Bea egyik alapító tagja volt a Papír- és Nyomdaipari Műszaki Egyesület Restaurátor szakosztályának, amelynek elnöki tisztét is több éven át ellátta. Sok szakmai cikk és fordítás, előadás, emlékezetes szakmai kirándulások és több nemzetközi konferencia megszervezése köszönhető neki. Egyesületi és szakosztályi munkáját két Lengyel Lajos-díjjal, MTESZ emlékéremmel, Földi László-díjjal ismerték el, majd szakmai pályafutásáért Szinnyi József-díjat kapott. 2003-ban a kulturális örökség védelmének és restaurálásának nemzetközi központja, az ICCROM tanács tagjai közé választották.

2000-ben megalakult a könyvtárban az Állományvédelmi Tanács, amelynek tagjaként formálta a munkatársak állományvédelmi szemléletét.

2000-ben egyesült a könyvtár két restaurátorműhelye egy osztályba, amelynek vezetője volt nyugdíjba vonulásáig, 2006-ig, a Hold utcai restaurátorműhely Várba költözéséig.

2006-ban Széchenyi Ferenc emlékéremmel ismerte el munkásságát a könyvtár.

Bea mindig figyelemmel kísérte a restaurátorműhelyben folyó munkát, mindent megtett annak érdekében, hogy munkatársai tanulhassanak, szakmailag fejlődhessenek és a megszerzett tapasztalataikat alkalmazni is tudják munkájuk során.

Nincs olyan könyv- és papírrestaurátor hazánkban és a határon túli magyar területeken, aki ne tudná, hogy ki volt Kastaly Beatrix. Gyászolunk.

Emléke örökre velünk marad.